



## UMOWA PROOBRONNA A FUNKCJONOWANIE ORGANIZACJI PROOBRONNYCH W POLSCE

Marta ADAMCZEWSKA, *m.adamczewska@pracownik.akademia.mil.pl*,  
ORCID: 0000-0002-4069-8277

Akademia Sztuki Wojennej, Wydział Bezpieczeństwa Narodowego

DOI 10.5604/01.3001.0054.3023

**Streszczenie:** Przedmiotem artykułu jest realizacja umowy proobronnej przez organizacje pozarządowe. Zrzeszenia realizują działania związane ze zwiększaniem świadomości w zakresie obronności i bezpieczeństwa kraju. Ministerstwo Obrony Narodowej od 2020 roku wprowadziło możliwość zawarcia partnerskiej umowy proobronnej, która pozwala na określenie zadań jakie stoją zarówno przed Ministerstwem Obrony Narodowej, jak i organizacjami proobronnymi. Ustawa o obronie Ojczyzny w 2022 roku zdefiniowała pojęcie organizacji proobronnej tym samym precyzując kierunek rozwoju środowiska. Nie ulega wątpliwości, że takie sformalizowanie współpracy pozwala na podniesienie efektywności realizowanych szkoleń oraz umożliwia rozwój stowarzyszeń i fundacji. W artykule odniesiono się do obowiązujących przepisów prawnych, dokonano charakterystyki organizacji proobronnych oraz przeanalizowano aktualny stan realizacji umów.

**Słowa kluczowe:** organizacje proobronne, umowa proobronna, Ministerstwo Obrony Narodowej, szkolenie młodzieży, bezpieczeństwo, obronność

### 1. Wstęp

Konstytucyjne prawo wolności zrzeszania się umożliwia rozwój organizacji poszerzające pasje jej członków. Wśród szeregu organizacji wskazać można te, które w ramach swojej działalności pozwalają na zwiększanie świadomości i praktycznych umiejętności z zakresu bezpieczeństwa naszego kraju. Zwykło się je nazywać organizacjami proobronnymi. Od 2014 roku zauważyć można wzrost zainteresowania tego typu działalnością społeczną ze strony Ministerstwa Obrony Narodowej. Do 2022 roku brakowało jednak jednoznacznego zdefiniowania czym owe organizacje są. Badacze tej tematyki nie tylko różnie podchodzili do tematu zdefiniowania czym są organizacje proobronne, ale również różnili się w klasyfikacji poszczególnych zrzeszeń. Ten stan rzeczy zmieniony został wprowadzeniem w marcu 2022 roku ustawy o obronie Ojczyzny. Ustawodawca zdefiniował organizacje proobronne jako te, które posiadają umowę proobronną z Ministrem Obrony Narodowej<sup>1</sup>. W ten sposób w znacznym stopniu zawężono rozumienie środowiska proobronnego. W dziale VIII, rozdział 6 sprecyzowano, że wspomniana powyżej umowa zawarta może zostać z organizacją, która prowadzi działalność na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa państwa, a także narodowych zdolności obronnych<sup>2</sup>. W ramach współpracy Minister Obrony Narodowej może organizować dedykowane dla organizacji proobronnych szkolenia oraz umożliwić nieodpłatne wykorzystanie

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 11 marca 2022 roku o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2022 poz. 655), art. 2 ust. 20.

<sup>2</sup> Ibidem, art. 114, ust. 1.

zasobów i infrastruktury będącej we własności Sił Zbrojnych, ale również wesprzeć finansowo i rzeczowo działalność partnerskiej organizacji. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że umowa proobronna zawierana była jeszcze przed wprowadzeniem ustawy o obronie Ojczyzny. Podstawą do jej funkcjonowania jest nadal obowiązująca decyzja nr 168/MON wydana w grudniu 2020 roku.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie działań Ministerstwa Obrony Narodowej i środowiska proobronnego w kwestii realizacji umów proobronnych. Autorka dla artykułu przyjęła następujące pytanie badawcze: *Jakie było zainteresowanie organizacji pozarządowych zawarciem partnerskich umów proobronnych i w jaki sposób realizowane były ich zapisy przez blisko 3 lata od wprowadzenia możliwości jej zawarcia?* W tym celu autorka zakłada, że organizacje społeczne działające na rzecz bezpieczeństwa w nieznanym stopniu zainteresowane są zawieraniem umowy. Przypuszcza jednak, że realizacja podpisanych dotychczas umów odbywa się zgodnie z przyjętymi w niej zapisami. W celu uzyskania odpowiedzi na postawione pytanie i hipotezy autorka dokonała analizy aktów normatywnych regulujących kwestię funkcjonowania organizacji proobronnych, zawartych umów proobronnych oraz przeprowadziła wywiady eksperckie wśród władz organizacji, które na przestrzeni lat 2020-2023 zawarły tę umowę.

## 2. Przepisy normatywne w zakresie funkcjonowania organizacji proobronnych

Organizacje proobronne do 2020 roku realizowały współpracę z wojskiem na podstawie zawieranych porozumień o współpracę lub w ramach planów współpracy. Wspomniane porozumienia podpisywane były zarówno pomiędzy organizacjami społecznymi, a Ministrem Obrony Narodowej, dyrektorami, szefami, jak i dowódcą danej jednostki wojskowej. Podstawą prawną kolejno po 1989 roku były:

- Decyzja nr 70/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 sierpnia 1994 r. w sprawie zasad i trybu współpracy jednostek organizacyjnych resortu obrony;
- Decyzja nr 257/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 września 2003 r. w sprawie określenia zasad i trybu współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi;
- Decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi;
- Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi.

Na bazie analizy wyżej wymienionych decyzji zauważyć można, że Ministerstwo Obrony Narodowej nawiązywało współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w swoich działaniach zajmowały się wzrostem świadomości na temat obronności Polski. W decyzji z 2003 roku pojawiają się zapisy dotyczące proobronności, jednak pojęcie to nie było jednoznacznie zdefiniowane. W kolejnym dokumencie wskazywano, że główny wysiłek musi być skierowany na działania na rzecz obrony narodowej. Dopiero w zapisach decyzji z 2020 roku powrócono do pojęcia „działalność proobronna”, którą zdefiniowano jako „społecznie uży-

teczną działalność prowadzoną na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa państwa i narodowych zdolności obronnych<sup>3</sup>.

Analiza zapisów w przedmiotowym dokumencie pozwala wywnioskować także, że przy zawieraniu porozumienia zwracano szczególną uwagę na organizacje, które w ramach działalności statutowej realizowały przedsięwzięcia na rzecz upowszechniania służby w SZ RP, działalności wolontariackiej na rzecz obrony narodowej, kształtowania wizerunku służby wojskowej i promowania modelu służby żołnierzy rezerwy<sup>4</sup>. Umowa potwierdziła wolę współpracy obu stron wskazując także na ich zobowiązania. Określano w niej również cele, obszar, formy współdziałania, czas na jaki była zawierana oraz zasady zakończenia porozumienia. Wskazywano również zadania w zakresie obronności i bezpieczeństwa narodowego, które organizacja miała realizować przy wsparciu resortu<sup>5</sup>.

Zauważyć również należy, że pomimo wprowadzenia w marcu 2022 roku ustawy o obronie Ojczyzny ostatnim dokumentem regulującym kwestię zawierania porozumień o współpracy z resortem obrony narodowej jest decyzja nr 168/MON z grudnia 2020 roku, która w jednym z punktów odwołuje się do uchylonej ustawy z 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony. Resort w zapisach dokumentu wskazał, że celem nawiązywania współpracy z partnerami społecznymi ma być: dążenie do zwiększania liczebności i tworzenia społecznego zaplecza Sił Zbrojnych, wspieranie przez organizacje inicjatyw realizowanych przez resort, kształtowanie pozytywnego wizerunku służby wojskowej, zwiększanie wiedzy oraz umiejętności społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa państwa, a także możliwość zaangażowania organizacji proobronnych do działań w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa<sup>6</sup>. W wymienionej decyzji wskazane zostały dwa dokumenty pozwalające na nawiązanie współpracy organizacji pozarządowych z resortem. Pierwszym z nich jest porozumienie o współpracy, drugim natomiast partnerska umowa proobronna.

Porozumienie o współpracy jest wolą współpracy pomiędzy resortem a organizacjami pozarządowymi. Główna zmiana, która została wprowadzona od 2020 roku to ograniczenie czasu obowiązywania dokumentu, które przed wprowadzeniem dokumentu można było zawierać na czas nieokreślony, a po zmianie wynosi do 5 lat<sup>7</sup>. Sprecyzowano również zadania poszczególnych komórek resortu w zakresie weryfikacji propozycji porozumienia oraz późniejszego meldowania w przypadku ich podpisania. Zawarto również wymóg sprawozdawczości z działalności podjętej przez partnera społecznego za poprzedni rok do 31 stycznia w przypadku porozumień zawartych z jednostką wojskową oraz do 31 marca w przypadku współpracy z Ministrem Obrony Narodowej<sup>8</sup>.

Nową formą współpracy wskazaną w decyzji 168/MON z 7 grudnia 2020 roku jest natomiast partnerska umowa proobronna. Umowa stanowi kolejny etap we współpracy resortu z partnerem społecznym. Zgodnie z zapisami §19 organizacja musi spełnić kryteria, dotyczą-

<sup>3</sup> Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi, §2, ust. 5.

<sup>4</sup> Decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi, §3.

<sup>5</sup> Ibidem, §8; Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie..., op.cit., §8.

<sup>6</sup> Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie..., op. cit., §3.

<sup>7</sup> Ibidem, §3 ust. 1.

<sup>8</sup> Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie..., op. cit., §10, ust. 7 oraz §13.

ce posiadanych umiejętności instruktorskich w określonej minimalnej liczbie osób oraz przedłożyć wskazane dokumenty. Resort wskazał, że od partnera oczekuje posiadania:

- dla organizacji do 100 członków - minimum 10 osób specjalizujących się w co najmniej dwóch obszarach szkoleniowych;
- dla organizacji do 200 członków - minimum 20 osób specjalizujących się w co najmniej trzech obszarach szkoleniowych;
- dla organizacji do 300 członków - minimum 30 osób specjalizujących się w co najmniej trzech obszarach szkoleniowych;
- dla organizacji do 400 członków - minimum 40 osób specjalizujących się w co najmniej trzech obszarach szkoleniowych;
- dla organizacji powyżej 400 członków - minimum 50 osób specjalizujących się w co najmniej trzech obszarach szkoleniowych<sup>9</sup>.

Wspomnianymi powyżej obszarami szkoleniowym są: musztra, szkolenie strzeleckie, medyczne, logistyczne, inżynieryjno-saperskie, łączność, obrona przed bronią masowego rażenia, powszechna obrona przeciwlotnicza, terenoznawstwo, taktyka, rozpoznanie, poszukiwanie i ratownictwo, bezpieczeństwo informacyjne oraz wychowanie fizyczne<sup>10</sup>. We wniosku o zawarcie umowy partnerskiej organizacja musi wykazać dokumenty potwierdzające posiadanie kompetencji przez członków organizacji w zakresie wskazanym powyżej. Wniosek musi również zawierać oświadczenie o zachowaniu neutralności w kwestiach politycznych i potwierdzenie działalności zgodnej ze statutem i wewnętrznymi regulacjami. Organizacja ma obowiązek wykazać także, że posiadała dotychczas porozumienie o współpracy z dowódcą jednostki wojskowej lub Ministrem. Niezbędne jest również załączenie statutu oraz sprawozdania za ostatni rok działalności, a w przypadku posiadania osobowości prawnej także odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego<sup>11</sup>. Podobnie jak w przypadku porozumienia czas trwania umowy ograniczony został w decyzji do 5 lat.

Jednocześnie w dokumencie wskazano sposoby planowania i realizacji współpracy pomiędzy jednostkami resortu obrony narodowej a partnerami społecznymi. Zgodnie z §32 wnioski należy składać do dowódcy jednostki wojskowej w formie planu współpracy do 10 września na kolejny rok współpracy. W dokumencie należy uwzględnić terminy realizacji przedsięwzięć, charakter, źródło finansowania i ewentualne koszty, potrzeby osobowe oraz sprzętowe, przewidywaną liczbę odbiorców wydarzenia i planowane korzyści dla obronności państwa<sup>12</sup>. Przy ocenie wniosków priorytetowo traktuje się przedsięwzięcia realizowane w ramach projektów resortowych lub przez nich nadzorowanych oraz realizowane we współpracy z partnerami społecznymi. Organizacje mają możliwość wprowadzenia korekty do planów współpracy w terminie nie późniejszym niż 31 maja. W wyjątkowych przypadkach możliwe jest uzyskanie wsparcia inicjatywy nie ujętej w planie, jednak wydarzenie musi być uzasadnione potrzebami Sił Zbrojnych lub ważnymi względami społecznymi.

<sup>9</sup> Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie..., op. cit., §22, ust. 2.

<sup>10</sup> Ibidem, §22, ust. 1.

<sup>11</sup> Ibidem, §23.

<sup>12</sup> Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie..., §43.

W tym miejscu zasadnym jest wskazanie, że zgodnie z przyjętym programem współpracy na lata 2023-2025<sup>13</sup> organizacje nadal mogą zawierać porozumienia o współpracę z dowódcami jednostek wojskowych bądź Ministrem Obrony Narodowej, jednak jest to wyłącznie akt o charakterze intencyjnym. Oznacza to, że nie może on stanowić podstawy do realizacji współpracy pomiędzy resortem obrony narodowej, a zainteresowanymi podmiotami społecznymi. Ministerstwo Obrony Narodowej zakłada jednak, że ta współpraca będzie stale rozwijana. Zgodnie z założonymi celami programu, dzięki wzmocnieniu aktywności organizacji pozarządowych i innych podmiotów, uda się pozyskać ponad 2500 kandydatów z samych organizacji<sup>14</sup>. Ponadto planowane jest zorganizowanie więcej niż 350 zadań publicznych w dziedzinie obronności. Resort przewiduje także powyżej 3000 przedsięwzięć, przeszło 1500 godzin zajęć realizowanych przez instruktorów z organizacji proobronnych i ponad 40 szkoleń dla uczniów tzw. klas wojskowych<sup>15</sup>. W programie przewidziano także propagowanie postaw patriotycznych oraz edukacji historycznej w wymiarze ponad 2500 przedsięwzięć oraz ponad 300 zadań publicznych w tym zakresie<sup>16</sup>.

### 3. Charakterystyka organizacji proobronnych w Polsce

Obowiązująca od grudnia 2020 roku możliwość zawarcia partnerskiej umowy proobronnej nie spotkała się z wielkim zainteresowaniem organizacji pozarządowych. Do dnia 27 listopada 2023 roku umowę podpisało łącznie 9 organizacji pozarządowych i są nimi:

- Fundacja na Rzecz Obronności i Bezpieczeństwa Kraju „Combat Alert”,
- Jednostka Strzelecka 4051 Włocławek imienia generała broni Władysława Andersa,
- Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza,
- Związek Strzelecki "Niepodległość”,
- Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego,
- Związek Strzelecki „Strzelec”,
- Grupa Ratownictwa Specjalistycznego Organizacja Proobronna BIZON Solec Kujawski im. gen. Augusta Emila Fieldorfa,
- Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego Jednostka Strzelecka 1001 im. gen. dyw. Janusza Głuchowskiego,
- Związek Rezerwistów Rzeczypospolitej Polskiej w Chełmnie.

Powyższe organizacje są zarówno zrzeszeniami działającymi ogólnokrajowo, jak lokalnie. Pierwsza z wymienionych organizacji zarejestrowana została 19 listopada 2015 roku, a prezesem zarządu fundacji od początku funkcjonowania jest p. Marcin Korowaj. Organizacja powstała w reakcji na zainteresowanie realizowanymi we współpracy z 15. Giżycką Brygadą Zmechanizowaną ćwiczeniami „Combat Alert”. Fundacja działa na terenie całego kraju oraz posiada struktury zagraniczne w Wielkiej Brytanii, Hiszpanii oraz na terenie Beneluxu. Podstawową strukturą organizacyjną są Oddziały Terenowe Combat Alert, które realizują wewnętrzne szkolenia oraz współpracują z lokalnymi strukturami resortu obrony narodowej.

<sup>13</sup> Zarządzenie nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lutego 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Ministra Obrony Narodowej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2023-2025”, s.11.

<sup>14</sup> Ibidem, s. 4.

<sup>15</sup> Ibidem, s. 5-6.

<sup>16</sup> Zarządzenie nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lutego 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu... op. cit., s. 6-7.

Organizacja przyjmuje w swoje szeregi osoby powyżej 16 roku życia. Zrzeszenie w celu rozwoju praktycznych umiejętności ma w swojej dyspozycji dwa ośrodki szkoleniowe w Orzyszu oraz Terespolu, obozowisko nad wodą, a także centrum aktywności w Warszawie. Spośród innych organizacji wyróżnia ją fakt, że jest jedyną fundacją, która ponadto posiada jednoosobowy organ kierowniczy w osobie fundatora. Combat Alert od początku swojego istnienia współpracuje z resortem, a swoje działania przed formalnym utworzeniem fundacji realizowali w ramach planu współpracy.

Kolejną wymienioną organizacją jest Jednostka Strzelecka 4051 z Włocławka. Od powstania w 2013 roku funkcjonowała w ramach struktur Związku Strzeleckiego „Strzelec” Organizacji Społeczno-Wychowawczej, a od 2014 roku jako samodzielne stowarzyszenie<sup>17</sup>. Członkiem może zostać osoba, która ukończyła 15 rok życia i nie była karana. Jednostka Strzelecka jako priorytetowe zadanie określiła zwiększenie liczby członków organizacji, a dzięki zaangażowaniu ówczesnych władz pozyskała mienie w postaci umundurowania dla wszystkich członków organizacji. W 2015 roku skonsultowany został statut z Ministrem Obrony Narodowej, tym samym rozpoczynając współpracę zrzeszenia z resortem. Organizacja w 2017 roku przeszła certyfikację w ramach programu „Paszport do współpracy z jednostkami wojskowymi na terenie całego kraju”. Od 2021 roku dowodzenie nad jednostką objął p. Bartosz Szymański<sup>18</sup>. Organizacja jako zaplecze posiada między innymi własne pomieszczenia, a także umundurowanie, karabinek wz-88 Tantal, karabinki MSBS Grot, sprzęt do wspinaczki, pojazdy oraz łódź. Jednostka pozyskała wyposażenie z magazynów Obrony Cywilnej, Ministerstwa Obrony Narodowej oraz w ramach podpisanych umów, między innymi z Fabryką Broni „Łucznik”.

Związek Strzelecki „Strzelec” - Organizacja Społeczno-Wychowawcza to trzecia, w kolejności podpisywania umów, z organizacji proobronnych, która powstała 8 września 1990 r. Od samego początku organizacja współpracowała blisko z resortem obrony narodowej. Aktualnym Komendantem związku jest p. Sławomir Szczerkowski. Wśród celów statutowych organizacji znajduje się szkolenie proobronne dzieci, młodzieży i dorosłych, a także przygotowanie ich do służby w strukturach państwa. Organizacja poza współpracą z resortem obrony narodowej posiada także porozumienia o współpracy, między innymi ze Strażą Graniczną i Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji. Organizacja w ramach swoich struktur posiada Jednostki Strzeleckie, które funkcjonują w 4 okręgach na terenie kraju oraz Samodzielne Jednostki Strzeleckie. W statucie organizacji wskazane zostało, że członkiem Związku mogą być osoby, które ukończyły 15 rok życia posiadają odpowiednie kwalifikacje, uznają Statut organizacji oraz złożyły Przyrzeczenie Strzeleckie<sup>19</sup>. Organizacja przewiduje członkostwo osób poniżej 15 roku życia w ramach orlał.

Następną organizacją posiadającą umowę proobronną jest Związek Strzelecki „Niepodległość”. Stowarzyszenie zostało zarejestrowane 2 lutego 2021 roku, a jego pierwsze struktury powstały po rozłamie jaki nastąpił w Związku Strzeleckim „Strzelec”. Organizacja posiada sześćoosobowe przedstawicielstwo na czele ze p. Zbigniewem Cieśniarskim. Struktura organizacyjna dzieli się na 6 komponentów strzeleckich, zarząd oraz dowództwo związku. Organizacja swoje działania realizuje przede wszystkim na terenie województwa

<sup>17</sup> Historia jednostki, <https://js4051.pl/historia-jednostki/> [dostęp: 24.11.2023 r.].

<sup>18</sup> Wyszukiwarka KRS, <https://ekrs.ms.gov.pl/> [dostęp: 24.11.2023 r.].

<sup>19</sup> Statut Związku Strzeleckiego „STRZELEC” Organizacja Społeczno-Wychowawcza z dnia 11.07.2017 roku, <https://www.strzeleosw.pl/o-nas/statut/>, §10 [dostęp: 25.11.2023 r.].

łódzkiego oraz świętokrzyskiego, ale ma charakter ogólnopolski. Osoby chcące dołączyć do organizacji zgodnie ze statutem muszą mieć ukończony 18 rok życia i złożyć pisemną deklarację o przystąpieniu do Stowarzyszenia. Organizacja realizuje jednak szkolenia dla osób od 16 roku życia, w tym w szkołach ponadpodstawowych.

Ścisłą współpracę z resortem obrony narodowej prowadzi także Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego, który zarejestrowany został 4 listopada 2013 r. Organizacja powstała w wyniku wystąpienia części struktur ze Związku Strzeleckiego „Strzelec” Organizacji Społeczno-Wychowawczej<sup>20</sup>. Na czele Związku od początku istnienia jest komendant p. Marek Matuła. Jest to jedna z największych organizacji proobronnych, która realizuje swoje zadania zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dorosłych. Związek poza aktywnością związaną z krzewieniem postaw patriotycznych oraz proobronnych aktywnie włącza się w działania wolontariackie poprzez organizację zbiórek. Organizacja publikuje również artykuły i opis bieżącej działalności w ramach książek „Strzelec. Wczoraj i dziś”. Zrzeszenie sprawuje opiekę także nad strzelnicą „Anna”, która mieści się na terenie powiatu jarosławskiego i została odbudowana w ramach programu „Strzelnica w powiecie” Ministerstwa Obrony Narodowej<sup>21</sup>.

Wśród organizacji proobronnych znajduje się także Związek Strzelecki „Strzelec”. Organizacja formalnie rozpoczęła swoją działalność 13 czerwca 1990 roku jednak pierwsze działania związane z reaktywacją miały miejsce 5 sierpnia 1989 roku<sup>22</sup>. Organizacja od początku była związana z Konfederacją Polski Niepodległej. Działalność związku skierowana jest do młodzieży od 16 roku życia i dorosłych, jednak zgodnie ze statutem zrzeszenie może przyjmować osoby poniżej 16 roku życia jako orlęta. Zrzeszenie realizuje swoje działania statutowe poprzez organizację szkoleń, wydarzeń patriotycznych oraz we współpracy ze szkołami ponadpodstawowymi. Komendantem Związku od 2023 jest p. Paweł Baca. Organizacja w ramach struktury posiada Jednostki Strzeleckie, które nie posiadają osobowości prawnej i w momencie powołania muszą liczyć minimum 15 osób<sup>23</sup>.

W listopadzie 2023 roku umowę partnerską podpisały trzy organizacje. Grupa Ratownictwa Specjalistycznego Organizacja Proobronna BIZON Solec Kujawski im. gen. Augusta Emila Fieldorfa została zarejestrowana w 2017 roku. Prezesem jest p. Karol Gramowski. Specyfika funkcjonowania organizacji jest odmienna względem dotychczas omawianych. Grupa zajmuje się szeroko pojętym ratownictwem i poszukiwaniem osób. Zrzeszenie wpisane jest do Systemu Wsparcia Dowodzenia Komendanta Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy i angażowane jest do 200 razy w roku w działania poszukiwawcze<sup>24</sup>. Specyfika funkcjonowania wymaga od organizacji każdorazowego zgłoszenia przemieszczenia poza rejon działalności. W efekcie organizacja może zostać zaangażowana w działania na obszarze, w którym przebywa, a który nie jest ich stałym rejonem funkcjonowania. Stowarzyszenie posiada spe-

<sup>20</sup> Historia, <https://www.kgstrzelec.pl/historia/> [dostęp: 25.11.2023 r.].

<sup>21</sup> Historia, <https://strzelnicaanna.pl/historia> [dostęp: 25.11.2023 r.].

<sup>22</sup> P. Baca, O nas, <https://www.zsstrzelec.com.pl/index.php/zwiazek/19-onas> [dostęp: 25.11.2023 r.].

<sup>23</sup> Statut Związku Strzeleckiego „Strzelec”, <https://zsstrzelec.com.pl/index.php/zwiazek/21-statut-zs>, §56, ust. 4.4, [dostęp: 25.11.2023 r.].

<sup>24</sup> D. Witt, Ratownicy sprzedają swój wóz, żeby kupić drona do poszukiwań. Takiego nie ma nikt inny w województwie, 03.11.2023 r, <https://www.eska.pl/bydgoszcz/ratownicy-sprzedaja-swoj-sprawdzony-woz-zeby-kupic-dron-do-poszukiwan-takiego-nie-ma-nikt-inny-w-wojewodztwie-02-11-aa-1Zg7-Kfpg-Z55n.html>, [dostęp: 25.11.2023 r.].

cjalistyczne wyposażenie w tym pojazdy ze sprzętem ratowniczym i poszukiwawczym. Organizacja realizuje także szkolenia z tematyki wojskowej.

Kolejną z organizacji, która zawarła partnerską umowę proobronną jest Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego Jednostka Strzelecka 1001 im. gen. dyw. Janusza Głuchowskiego. Organizacja rozpoczęła funkcjonowanie w latach 90. XX wieku, jednak rejestrację stowarzyszenia dokonano w 2006 r. Zgodnie z danymi zamieszczonymi w Krajowym Rejestrze Sądowym prezesem zarządu, a jednocześnie dowódcą jednostki od jej zarejestrowania jest p. Marcin Plisiecki. Jednostka realizuje działania statutowe w ramach szkoleń, udziału w uroczystościach patriotycznych. Stowarzyszenie realizuje działalność wydawniczą i prowadzi od 2005 roku świetlice środowiskową<sup>25</sup>.

Ostatnią z organizacji proobronnych jest Związek Rezerwistów Rzeczypospolitej Polskiej w Chełmnie. Organizacja zrzesza byłych żołnierzy, funkcjonariuszy oraz osoby zainteresowane bezpieczeństwem kraju<sup>26</sup>. Związek zarejestrowany został w 2019, a Komendantem jest p. Sławomir Schab. Wśród działań podejmowanych przez organizację są szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, inżynierii oraz strzelectwa. Członkowie włączają się także aktywnie w działania wolontariackie.

#### 4. Realizacja umowy proobronnej przez organizacje społeczne

Pierwsze dwie umowy zawarte zostały w 2021 roku przez Fundację na Rzecz Obronności i Bezpieczeństwa Kraju „Combat Alert” oraz Jednostkę Strzelecką 4051 z Włocławka imienia generała broni Władysława Andersa. Według danych pozyskanych za zeszły rok kalendarzowy organizacje posiadały odpowiednio około 500 i 100 członków. Zrzeszenia w zapisach umowy zadeklarowały realizację 100 godzin zajęć dla klas mundurowych w skali roku. Pierwsza z wymienionych organizacji, jako obszar realizacji wskazała powiaty mławowski, piski, wołomiński, piaseczyński, bialski oraz miasta Warszawa i Bytom. Organizacja w tym celu podpisywała porozumienia ze szkołami, gdzie realizowali zajęcia. Jednostka Strzelecka 4051 natomiast miała zrealizować postanowienia w powiatach włocławskim, toruńskim, radziejewskim, lipowskim, aleksandrowskim oraz w miastach Włocławek i Toruń. Według danych pozyskanych od przedstawicieli organizacji obie spełniły w 2022 roku założenia umowy, przy czym Jednostka Strzelecka zrealizowała ponad 200 godzin.

Kolejną organizacją, która podjęła decyzję o podpisaniu partnerskiej umowy proobronnej był Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza. 30 kwietnia 2021 roku organizacja zadeklarowała realizację 200 godzin zajęć na terenie województwa podlaskiego, małopolskiego, warmińsko-mazurskiego, lubelskiego i łódzkiego. Organizacja ze względu na swoją dotychczasową działalność i współpracę ze szkołami mundurowymi bez problemu zrealizowała założenia. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od władz organizacji, liczba członków na koniec 2022 roku oscylowała w okolicy 6500 osób. Ostatnią organizacją, która podpisała umowę w 2021 roku był Związek Strzelecki „Niepodległość”. Liczebność organizacji na koniec 2022 roku wyniosła 170 osób i zgodnie z zawartą umową zrealizowali ponad 100 godzin zajęć.

<sup>25</sup> Nasza działalność, <https://www.strzelec-belchatow.pl/dzialalnosc/nasza-dzialalnosc>, [dostęp: 25.11.2023 r.].

<sup>26</sup> O nas, <https://związekrezerwistowrp.mozello.pl/o-nas/>, [dostęp: 25.11.2023 r.].



Następne dwie umowy zostały podpisane odpowiednio w listopadzie i grudniu 2022 roku przez Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego oraz Związek Strzelecki „Strzelec”. Organizacje zrealizowały ponad 200 godzin zajęć dla klas mundurowych z 200 zadeklarowanych. Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego odpowiada za realizację w województwach: podkarpackim, łódzkim, mazowieckim i małopolskim. Związek Strzelecki „Strzelec” natomiast wskazał jako obszar realizacji powiat: poznański, koński, kolski, limanowski oraz miasta Wrocław, Staszów, Warszawa, Międzybórz, Urle, Łódź, Pisz, Grudziądz oraz miasto Tuchola.

Najnowsze umowy proobronne podpisane zostały 25 listopada 2023 roku przez trzy organizacje. Do grona organizacji proobronnych dołączyły zatem Grupa Ratownictwa Specjalistycznego Organizacja Proobronna BIZON Solec Kujawski im. gen. Augusta Emila Fieldorfa, Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego Jednostka Strzelecka 1001 im. gen. dyw. Janusza Głuchowskiego oraz Związek Rezerwistów Rzeczypospolitej Polskiej w Chełmie. Grupa ratownicza zobowiązała się do realizacji minimum 200 godzin lekcyjnych w województwach kujawsko-pomorskim, wielkopolskim i pomorskim. Jednostka Strzelecka ze względu na obszar działania przyjęła do realizacji nie mniej niż 200 godzin w województwie łódzkim. Związek Rezerwistów natomiast zrealizuje zajęcia teoretyczne i praktyczne w województwach łódzkim, kujawsko-pomorskim, pomorskim, mazowieckim, podlaskim i lubelskim. Ze względu na fakt, że organizacje dopiero podpisały umowę brak jest możliwości weryfikacji wywiązania się przez nich z zapisów dokumentów.

Według danych pozyskanych od przedstawicieli władz poszczególnych organizacji proobronnych, które realizują zapisy umów podpisanych w latach 2021-2022, największym problemem związanym z realizacją zobowiązań jest wyższe zapotrzebowanie ze strony szkół objętych wsparciem. Pan Krzysztof Wójcik z Jednostki Strzeleckiej 4051 Włocławek w trakcie swojego wystąpienia<sup>27</sup> wskazał, że zarówno w zapisach ustawy o obronie ojczyzny z 2022 roku<sup>28</sup>, jak i ustawy Prawo oświatowe z 2016 roku<sup>29</sup> oraz rozporządzeń w sprawie wsparcia organizacji proobronnych z 2022 roku<sup>30</sup> oraz w sprawie szkolenia w oddziale przygotowania wojskowego z 2020 roku<sup>31</sup> wskazywana jest działalność instruktorska organizacji proobronnych. W tym celu zasadnym, zdaniem wygłaszającego wystąpienie, jest zmodyfikowanie systemu szkoleniowego proponowanego przez Ministerstwo Obrony Narodowej, które dotychczas realizowane było w ramach szkoleń. Według przedstawiciela organizacji proobronnej zasadne byłoby realizowanie kursów w ramach następujących punktów:

- nabór w ramach wewnętrznych kwalifikacji, a następnie nabór realizowany przez CWCR;
- realizacja kursu e-learningowego zakończonego egzaminem kwalifikacyjnym;
- realizacja szkolenia specjalistycznego zakończonego egzaminem;

<sup>27</sup> K. Wójcik, „Wnioski dotyczące współpracy z MON z Jednostką Strzelecką 4051 Włocławek” referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szkoleniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r.

którym odbyła się konferencja i termin.

<sup>28</sup> Patrz szerzej: Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2022 poz. 655), art. 116 ust. 1.

<sup>29</sup> Patrz szerzej: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 59), art. 6 ust. 3.

<sup>30</sup> Patrz szerzej: Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 5 maja 2022 r. w sprawie wsparcia organizacji proobronnych (Dz.U. 2022 poz. 977), §2.

<sup>31</sup> Patrz szerzej: Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 maja 2020 r. w sprawie szkolenia w oddziale przygotowania wojskowego (Dz.U. 2020 poz. 977), §6 ust. 2.

- przeprowadzenie szkolenia metodycznego zakończonego egzaminem dla członków organizacji proobronnych, którzy odbyli szkolenie specjalistyczne, w tym realizacja przez nich zajęć w roli instruktora<sup>32</sup>.

Zauważyć zatem należy, że organizacje zabiegają w ten sposób o umożliwienie uzyskania wymaganych przepisami uprawnień, by zostać instruktorami zgodnie z zapisami wskazanych wcześniej aktów normatywnych. O zasadności weryfikacji poziomu wyszkolenia i realizacji szkoleń instruktorskich w swojej publikacji pisał także p. Andrzej Soboń wraz z autorką<sup>33</sup>. Dodatkowo w trakcie wystąpień na konferencji rocznej autorka, jako Przewodnicząca Rady Konsultacyjno-Informacyjnej Organizacji Proobronnych oraz jej zastępca p. Karol Gramowski zauważyli, że organizacje proobronne powinny skierować swoje działania w obszar obrony cywilnej i ochrony ludności, wskazując ten obszar jako potencjalny dla rozwoju środowiska<sup>34</sup>. Zasadność tego kierunku rozwoju poparta jest doświadczeniami, jakie środowisko uzyskuje z obserwacji rozwoju organizacji pozarządowych w państwach bałtyckich<sup>35</sup>.

## 5. Wnioski

Organizacje proobronne do 2020 roku korzystały przede wszystkim z możliwości zawarcia porozumienia o współpracy, jako formalizacji współpracy oraz z planu rocznego współpracy. Wprowadzenie Decyzji nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. oraz Ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny uszczegółowiło formę współpracy, wprowadzając partnerską umowę proobronną. Zasadnym zatem jest stwierdzenie, że resort obrony narodowej w przepisach prawnych przewidział różne formy współpracy z partnerami społecznymi, które obejmują między innymi partnerską umowę proobronną oraz porozumienie o współpracy. Ponadto Ministerstwo Obrony Narodowej w ramach programu współpracy wskazało obszary, w których organizacje proobronne i inni partnerzy społeczni będą zaangażowani. Do 26 listopada 2023 roku umowę proobronną podpisało 9 organizacji pozarządowych. W umowach wskazano zadania do zrealizowania - oprócz zadań związanych z kształtowaniem postaw patriotycznych, promowanie służby wojskowej. Ponadto znajdują się zapisy o realizacji zajęć praktycznych i teoretycznych dla klas mundurowych. Organizacje w zależności od podpisanej umowy mają do zrealizowania od 100 do 200 godzin lekcyjnych w szkołach, z obszarów wskazanych w umowie. Te zrzeczenia, które podpisały umowy w latach 2021-2022 wskazują, że założone godziny realizowane są ponad wymiar, a zapotrzebowanie w tym zakresie szkół jest większe niż możliwości osobowe organizacji. Przedstawiciele środowiska proobronnego zwracają również uwagę na konieczność modyfikacji systemu szkolenia ze strony MON, które docelowo mają zostać przekształcone na szkolenia specjalistyczne, połączone ze szkoleniem instruktorskim. Zasadnym zatem jest stwierdzenie, że mimo niewielkiego zainteresowania ze strony organizacji proobronnych, obie ze stron realizują zapisy dotychczasowych umów.

<sup>32</sup> K. Wójcik, „Wnioski dotyczące współpracy z MON...”, op. cit.

<sup>33</sup> A. Soboń, M. Adamczewska, „Organizacje społeczne w realizacji zadań proobronnych” [w:] Civitas Et Lex, 37(1),2 2023, s.36.

<sup>34</sup> M. Adamczewska, „Uwagi i wnioski organizacji proobronnych w zakresie współpracy z MON”, referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szkoleniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r.; K. Gramowski, „Ratownictwo specjalistyczne w działalności proobronnej w sytuacji kryzysowej”, referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szkoleniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r.

<sup>35</sup> A. Soboń, M. Adamczewska, „Organizacje społeczne w realizacji...”, op. cit., s. 34-35

## Bibliografia

- [1] Adamczewska M., „Uwagi i wnioski organizacji proobronnych w zakresie współpracy z MON”, referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szkoleniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r.
- [2] Baca P., „O nas”, <https://www.zsstrzelec.com.pl/index.php/zwiazek/19-onas> [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [3] Decyzja nr 70/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 sierpnia 1994 r. w sprawie zasad i trybu współpracy jednostek organizacyjnych resortu obrony (Dz. Rozk. MON poz. 72).
- [4] Decyzja nr 168/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi (Dz. Urz. MON z dnia 07 grudnia 2020 r. poz.194).
- [5] Decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi (Dz. Urz. MON z 2009 r. Nr 12, poz. 131).
- [6] Decyzja nr 257/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 września 2003 r. w sprawie określenia zasad i trybu współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi (Dz.U. 2003 nr 15 poz. 166).
- [7] Gramowski K., „Ratownictwo specjalistyczne w działalności proobronnej w sytuacji kryzysowej”, referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szkoleniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r.
- [8] Historia jednostki, <https://js4051.pl/historia-jednostki/>, [dostęp: 24.11.2023 r.].
- [9] Historia, <https://strzelnicaanna.pl/historia>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [10] Historia, <https://www.kgstrzelec.pl/historia/>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
  - a. <https://zsstrzelec.com.pl/index.php/zwiazek/21-statut-zs>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [11] Nasza działalność, <https://www.strzelec-belchatow.pl/dzialalnosc/nasza-dzialalnosc>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [12] O nas, <https://zwiazekrezerwistowrp.mozello.pl/o-nas/>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [13] Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 maja 2020 r. w sprawie szkolenia w oddziale przygotowania wojskowego (Dz.U. 2020 poz. 977).
- [14] Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 5 maja 2022 r. w sprawie wsparcia organizacji proobronnych (Dz.U. 2022 poz. 977).
- [15] Soboń A., Adamczewska M., „Organizacje społeczne w realizacji zadań proobronnych” [w:] *Civitas Et Lex*, 37(1),2 2023.
- [16] Statut Związku Strzeleckiego „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza z dnia 11.07.2017 roku, <https://www.strzelecsw.pl/o-nas/statut/>, [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [17] Statut Związku Strzeleckiego „Strzelec”.
- [18] Ustawa z dnia 11 marca 2022 roku o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2022 poz. 655).
- [19] Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. 2017 poz. 59).
- [20] Witt D., *Ratownicy sprzedają swój wóz, żeby kupić drona do poszukiwań. Takiego nie ma nikt inny w województwie*, 03.11.2023 r, <https://www.eska.pl/bydgoszcz/ratownicy-sprzedaja-swoj-sprawdzony-woz-zeby-kupic-dron-do-poszukiwan-takiego-nie-ma-nikt-inny-w-wojewodztwie-02-11-aa-1Zg7-Kfpg-Z55n.html> [dostęp: 25.11.2023 r.].
- [21] Wójcik K., „Wnioski dotyczące współpracy z MON z Jednostką Strzelecką 4051 Włocławek” referat wygłoszony w ramach Konferencji rozliczeniowo-zadaniowa i podsumowania roku szko-

leniowego organizacji proobronnych, Warszawa, 25.11.2023 r. którym odbyła się konferencja i termin.

[22] Wyszukiwarka KRS, <https://ekrs.ms.gov.pl/>, [dostęp: 24.11.2023 r.].

[23] Zarządzenie nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lutego 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Ministra Obrony Narodowej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2023-2025”.

